

Ártéri kaszálók fenntartása a Bodrogzugban

Forrás: Mercsák József László, nyugalmazott vezető főtanácsos, Bükki Nemzeti Park Igazgatóság

Általános információk

- **terület neve:** Bodrogzug
- **elhelyezkedés:** Bodroγκöz nagyfáj, Bodroγκöz kistáj
- **szomszédok (táji környezet):** É-ÉNY-i irányból a Bodroγκöz folytatódik (szántók, települések, kisebb részt erdők, gyepek); a többi irányból a Bodrog és a Tisza határolják
- **terület kiterjedése:** 6000 ha, ebből gyepek 4500 ha, kezeléssel érintett terület: 3000 ha.
- természetvédelmi kijelölések: Tájvédelmi körzet része, országos jelentőségű védett és egy része fokozottan védett terület. A Natura 2000, Tokaj-Hegyaljai Világörökség és a Ramsari Egyezmény része. Működő ÉTT.
- **Tulajdonviszonyok:** nagy része állami tulajdon, elhanyagolható nagyságú területek (<10 ha) magántulajdonban vannak. A vagyongazdálkodást 2007 februárja előtt a Bükki (BNPI), azóta az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság végzi, illetve kis területeken vízgazdálkodási társulatok, Vízügyi Igazgatóság és mások a vagyongazdálkodók.
- **alapkőzet, talajtípus, kitétttség, csapadékviszonyok:** Klímája szélsőségesen kontinentális. Jelenleg is töltődő, alluviális síkság. Jellemző talajai a nyers öntés és a réti öntés talaj, néhol humuszos homok is előfordul. Hidrológiai adottságait alapvetően a Bodrog vízjárása határozza meg. A Bodrog és a vele kölcsönhatásban levő Tisza nagy árhullámjainak következtében évente 40-50 napig, esősebb esztendőben 100-150 napig is víz alatt áll az egész terület. Az árvíz kártétel csökkentésére nyári gátak, a víz levezetésére csatorna-rendszer szolgál. A Bodroγκöz jelen vízrajzi és vízjárási viszonyai az ősi – vízszabályozás előtti - állapotokra hasonlítanak, ezért a természetvédelem számára pótolhatatlan értéket képviselnek.
- **Élőhely (vegetáció):** (Csak a gyepekre korlátozódva): különböző fűfajok dominálta mocsárrétek, magassásosok, csetkákások, nádasok, ártéri magaskőrös gyomtársulások.

Fő cél, kezelési objektum

A cserje és facsoportokkal szabdaltnak gyep-területen a dinamikus változó fás-fátlan területarány fenntartása. Kaszálás/legeltetés nélkül a terület hamar becserjésedne. A kezelés kiemelt szempontja a hars számára megfelelő élőhely biztosítása.

Háttér információk a területről, a körülményekről és a kezeléssel

A terület rendszeresen víz alá kerül (általában januártól-februártól önti el a víz, és május második felében kezd ismét járhatóvá válni). Az áradó Tisza visszaduzzasztja a Bodroγκöt, ami kiönt a Bodroγκözba, de magától a Tiszától is kap vizet a terület. A Bodrog hatása miatt terület élővilága, táji jellege jelentősen eltér a Tisza többi árterétől.

A Bodroγκözöt évszázadok óta kaszálással, és kisebb részt legeltetéssel hasznosították. A területet tarkító bokor- és facsoportok egy része ősi delélok maradványa. Kiseb fásodott területek rekonstrukcióra szorulnak, 2005 késő őszén 50 ha területen történt meg a folyamatosan terjedő fásszárúak visszaszorítása. A hazai füzek előretörése mellett komoly

veszélyforrás a gyalogakác és az amerikai kőris terjedése, más inváziós növényfajok azonban nem veszélyeztetnek.

Tájtörténet: Régen fél hektárokra osztva, kézi kaszával dolgoztak a helybéliek. Később stabilizálódtak a kisparcellás tulajdonviszonyok, majd TSz-esítettek. A kézi kaszálást felváltotta a gépi, ettől kezdve már rövid időn belül nagy területeket kaszáltak le. A privatizáció után a tulajdonosok kezdeményezésére a BNPI vásárolta fel közel az egész védett Bodrogzugot. Jelenleg bérlőkkel hasznosítják a területet, a nemzeti park szakembereinek felügyelete mellett.

A kompokhoz és a településekhez közel korábban legeltettek is (juh, szarvasmarha), egészen 2004-ig, amikor az utolsó ötven tehén is eltűnt a Bodrogzugból.

A rendszeres elöntés és a kedvező talajviszonyok miatt nagy mennyiségű és kiváló minőségű szénát ad a terület (ecsetpázsit sok pillangóssal), amire távolabbi területeken gazdálkodók is számot tartanak. Többek között egy hajdúnánási szövetkezet a szálatakarmány szükségletét nagymértékben a Bodrogzug hozamára alapozza. A területet jelenleg 5 nagyobb cég és 10-15 kisebb vállalkozás hasznosítja. A kaszálás módját a bérleti szerződés szabályozza. A kaszálás kezdő időpontját minden évben a földön fészkelő madárfajok fészekhagyása határozza meg, ez jellemzően június vége, néha közepe (kivéve a harist). Azonban ekkor csak azokon a területeken kezdhetik el a munkát, ahol nincs haris. A harisos részek hasznosítását csak július közepe táján lehet elkezdni.

A kaszálás spirálisan kifelé haladhat. Évente egyszer kaszálnak. Ez mindenképpen szükséges, de még jobb lenne többször, főleg az erősen fásodó-cserjésedő részekben.

2004-ben nagy területen cserjeirtás történt, a kaszálható gyepterületek megnövelése érdekében.

A területről vegetáció térkép áll rendelkezésre. Évi rendszerességgel folyik a haris-számlálás és jelentéskészítés a gerincesek helyzetéről.

Kezelés technikája

Jellemzően MTZ rotációs dobos kaszával, csillagkerekes rendsodróval és nagy körbálázóval folyik a munka. A bálák elszállítását a bálázás után azonnal megkezdik. Ezek a kaszák maximum 10 cm vágásmagasságot tudnának elérni, de többnyire inkább csak 5 cm alatti a tarló.

Hatás az élővilágra

A kaszálás kezdő időpontjának betartása és a területileg elhúzódnó munka lehetővé teszi a haris sikeres költését. Az újuló füzesek alkotta foltokon és közvetlen környékükön nem kaszálnak, ezek alkalmasak a harisok másodköltésére is. A harisok azokat a területeket kedvelik, ahol nem csak gyepp van, hanem bokorcsoportok (rekettyefűz) is, nedves-tocsogós részekkel, mert a tavaszi érkezésükkor a nedves talajú füzesekben táplálkoznak, a magasabb gyepekre csak költéskor mennek át. A területre a haris mellett jellemző fürj ugyanakkora számban költ, de ők táplálkozás szempontjából a magasabban fekvő gyepeket részesítik előnyben.

Hatás a gazdasági (és szociális) viszonyokra

Nagyobb cégek számára megéri a terület bérlése, egyrészt az ÉTT támogatások, másrészt az értékes takarmány-nyerés miatt (részben saját állatállománnyal etetik föl, részben értékesítik). Savanyúfüves részek nem jellemzőek. Van viszont sok harmatkásás-pántlikafüves mélyedés, amit a bérlők szintén kaszálnak, kifejezetten szenázs készítés céljából.

Jó lenne, ha a korábbi aránynak megfelelően a legeltetést is fel lehetne éleszteni a kaszálás

mellett, mivel a megfelelően szabályozott és végzett legeltetés nem károsítja, hanem megőrzi a növény és állatfajokat.

Kapcsolat

Mercsák József László: e-mail: mercsak.j.l KUKAC t-online.hu, Tel.: 47/380-773, 30/695-1078.